

Uppenbar känsla för stil

Ystad Allehanda 2004

Det finns inte mycket som provocerar så som åsikten att våldet i samhället är manligt och att män har ett kollektivt ansvar för att stoppa det.

Det vanligaste motargumentet är: Jag har inte ansvar för vad andra män gör. Jag har inte slagit någon i hela mitt liv.

Eller: även kvinnor slåss.

Fisken är den siste att upptäcka havet. Men nu börjar vattenytan att krusas så smått.

Allt fler män börjar se och förstå de övergripande maktstrukturerna och därmed också erkänna sin kollektiva del i det våldssamhälle som är. Senaste bidraget i debatten är journalisten Stephen Mendel-Enks reportagebok "Med uppenbar känsla för stil – ett reportage om manlighet" (Bokförlaget Atlas).

Det börjar med att Stephen Mendel-Enk ska göra ett reportage om huliganerna Firman Boys för fotbollsmagasinet Offside. Han möter en brokig skara från alla samhällsklasser, svenskar som invandrare och representanter för hela den politiska skalan. Det enda dessa huliganer har gemensamt är att de alla är män.

Han lyssnar på deras berättelser om våld, repressalier och lojalitet och en tanke slår rot: Du känner igen alltihop. Mendel-Enk inser att huliganernas värderingar och ideal inte skiljer sig från vad han stött på i andra manliga sammanhang:

- Stå pall • Behärska dig • Var lojal med gruppen • Offra dig för något större och viktigare än du själv • Den interna hierarkin • Den stenhårda uppdelningen offentligt/privat • Föraktet för svaghet

Mendel-Enk skriver att de av medierna och samhället fördömda huliganerna egentligen inte bryter mot samhällets grundläggande värderingar. Samhället är endast mot det våld som sker i okontrollerade former. Enligt den dominerande manlighetens moral finns det inga hinder för att döda en annan människa. "Så fort kriteriet självförsvar är uppfyllt är det bara att börja slåss".

Våldet är integrerad i bilden av manligheten. Huligan-, skinnskalle- och mc-kulturer är det yttersta uttrycket för den mansroll som alla män är uppväxta i, och bär inom sig.

De mest våldsamma männen "utför manlighetens dirty work, de är frontsoldaterna som offras för att vi andra ska gå fria. Vi andra slipper skit på fingrarna. Vi kan njuta av de privilegier deras kriminella handlingar ger oss och ändå kalla oss "schyssta killar"" skriver Mendel-Enk.

När grovt våld får uppmärksamhet i medierna handlar det aldrig om "våra killar", de gör inte sånt. Orsakerna till våldet står att finna i kulturen, integrationspolitiken, alkoholen, psykvården...

Ändå räcker det att granska statistiken för att se att våra män visst gör sånt: Drygt 99 % av de som 2002 dömdes för sexualbrott var män. 97% av de som dömdes för rån var män. Ju grövre brott desto större andel män. Och så vidare.

"Är det någon kultur vi borde intressera oss för i våra försök att förstå våldets mekanismer så är det den manliga", skriver Mendel-Enk som inte daltar med individen mannen. Han visar på könsrollsstrukturer som han själv är en del av och pekar på likheterna mellan tuffingen och nörden, mellan Grabbarna på Fagerhult och Village People.

Man kan delta i ett förtryck på två sätt. Aktivt eller passivt. Mendel-Enk jämför mannens ansvar för det rådande förtrycket med de vitas delaktighet i den sydafrikanska apartheidregimen:

"... de flesta misshandlade inte svarta män, de flesta våldtog inte svarta kvinnor, de flesta hade ingen direkt beslutanderätt när de rassegrerande lagarnas stiftades. Ändå spelade de alla en väldigt viktig roll för att förtrycket fortsatte, utan deras medgivande hade politiken aldrig kunnat överleva så länge som den gjorde".

1995 utsågs Sverige till världens mest jämställda land och Mendel-Enk fnyser åt att man därmed drar slutsatsen att svenska män är jämställdast i världen. "Det är som att tro att svenskar är nyktrast i världen bara för att det är förbjudet att köpa vin på Konsum".

Ingen kan leva i en maktställning baserad på våld utan att själv drabbas av det. Männens själva är rädda för det våld de antas bära inom sig - och omger sig med.

Alla män är, mer eller mindre, fast i den rådande synen på den manliga könsrollen som "är en fast ideologi med stenhårda gränser..."

Stephen berättar hur han själv kämpat mot det manliga fängelset, för att istället hamna i ett annat. Den vuxna mannens handlingsutrymme har begränsats till nästan ingenting.

Filmaren Michael Moore anklagar den vita mannen för den värld vi lever i, men lyckas göra det så att ingen i grunden känner sig hotad. Jag undrar hur män reagerar på Stephan Mendel-Enk som skriver att nazismens, kommunismens, kapitalismens, religionens grymheter är alla den dominerande manlighetens grymheter.

Den dominerande manligheten är "en våldsideologi, en livsfarlig logik och en kollektiv sinnessjukdom och en evig tävlan där kvinnor bara är statister. Den förstör livet för samtliga deltagare".

Sönderslagna kroppar, förlorade liv och skräcken som så många lever med, det manliga våldet har också ett pris i pengar. Den som följt debatten om mäns kollektiva ansvar förvånas inte över Gudrun Schymans förslag om särskild mansskatt:

– Det måste bli tydligt för var och en att vi har ett gigantiskt samhällsproblem som heter mäns våld mot kvinnor och att detta kostar.

I nyhetsinslaget blir Gudrun Schyman förlöjligad och samma gamla motargument förs fram. Men det handlar inte om att halva Sveriges befolkning ska buras in. Att föra debatten ner på den nivån är enbart löjligt.

Det handlar om att män, framför allt maktens och mediernas män, ska ha stake nog att skärskåda sin egen och samhällets bild av manligheten. Bakom manlighetens skruvade ideal finns en glasklar logik, för att använda Mendel-Enks ord.

När medvetna män tar del i debatten känner jag tacksamhet. Men också en sorg för den inneboende tröghet som kännetecknar dagens viktigaste förändringsarbete.

Ännu är det allt för många män som värjande höjer sina händer och framhårdar; jag är oskyldig. Se, jag har inget blod på mina händer.

Sedan boxar de sin grabb i magen och frågar om de ska hyra en juste actionrulle.